

הרב איתן אביגדור חיים שנאל

מתוך דברים שנמסרו לכולל ע"ש כ"ץ
לרגל יום הזכרון השנתי לפטירת
מו"ר הרה"ג ר' אהרן דוד בן חיים נתן בוראק זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה.
והדפסת הדברים לזכותו
בבקשת משפחתו לנצח זכרו ביישיבתינו

הערה בסוגיא דמחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ואי אפשר לצמצם

איתא במתני' דגיטין (עח.) וז"ל, היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה, קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת, עכ"ל. ועיין שם בגמ' וז"ל, היכי דמי קרוב לה והיכי דמי קרוב לו, אמר רב ארבע אמות שלה זהו קרוב לה, ארבע אמות שלו זהו קרוב לו. היכי דמי מחצה על מחצה, אמר ר' שמואל בר רב יצחק כגון שהיו שניהן עומדין בארבע אמות. וליחזי הי מינייהו קדים, וכי תימא דאתו תרוייהו בהדי הדדי, והא אי אפשר לצמצם, אלא אמר רב כהנא הכא בח' אמות מצומצמות עסקינן, עכ"ל. ובמסקנת הסוגיא מוקמינן למתני' בתרי כתי עדים, א' אומרת קרוב לו וא' אומרת קרוב לה.

ולכאור' קשה להבין קוש' הגמ' ותירוצה. דהנה מתחילה מקשינן דלא יתכן לפרש שהגיעו האיש ואשה לתוך אותה ד' אמות בב"א ממש, שהרי א"א לצמצם, ואין כח לקנות ע"י קנין ד' אמות אלא למי שהגיע לשם תחילה (וכדמבואר ברש"י על הסוגיא). ולפום ריהטא היה נראה ביסוד קוש' הגמ', דהנה מצינו מח' חכמים ור' יוסי הגלילי בכורות (יז.) לענין רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים בב"א, אם שניהם לכהן או דמפריש א' לעצמו וא' לכהן. ומבואר שם שהמח' תלויה באי אמרינן אפשר לצמצם את הלידות או דא"א לצמצם. ובביאור שיטת ריה"ג, כתב רש"י שם (ט. ד"ה דלא) וז"ל, דאמרינן לקמן בפ' הלוקח עובר פרתו רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ר' יוסי הגלילי אומר שניהם לכהן דאפשר לצמצם ששניהן יצאו כאחד בשורות, עכ"ל. ולעומת זה, כתב רש"י בביאור שיטת חכמים (יז. ד"ה א"א לצמצם) וז"ל, [א"א לצמצם] שיצאו שני ראשיהן כאחד אלא האחד יצא תחלה ולא ידעינן הי ניהו,

עכ"ל. והיינו, דאף אי נימא דנראה לנו שיצאו שני הזכרים בבת אחת בודאי א"א לומר דצמצמו לצאת באותו רגע ממש, אלא אחד יצא ראשון ורק אין בידינו להכריע איזה מהם יצא תחילה. וכיון דקי"ל כרבים נגד יחיד, הלכה כחכמים דא"א לצמצם וזהו ביאור קוש' הגמ'.

אמנם, מאידך מתרץ רב כהנא דמיירי בח' אמות מצומצמות עסקינן. וע"ש ברש"י שפירש וז"ל, שהיו שניהם עומדים בח' אמות מצומצמות לא פחות ולא יותר יש בין שניהם, עכ"ל. ולכאור' קשה, דאוקימתא זו בודאי מניחה כהפך הנ"ל, אלא כשיטת ריה"ג דאפשר לצמצם. שהרי מבואר בסוגיא דבכורות שם (יז:): דמח' התנאים לגבי צמצום שייכת לא רק לענין צמצום ב' מאורעות (כגון לידת בכור), אלא ה"ה דשייכת ג"כ למדידות. והובאו שם כמה דוגמאות לזה, כגון מדידת הכלים וחוט הסקרא, וכן מדידת הרחק העיירות בהל' עגלה ערופה. וא"כ נמצא דרק אליבא דריה"ג יתכן למדוד מדידת מקום בצמצום גמור כי התם, ולחכמים לא יתכן, שזהו בכלל מה דקי"ל בעלמא א"א לצמצם. אכן, הכא בסוגיין בהך דח' אמות מצומצמות הרי מיירי בכה"ג דמדידות, דצריכים למדוד בצמצום כדי שיהיו ד"א בדיוק לאיש וגם ד"א לאשה. ולפ"ז צ"ל דתירוצ' הגמ' קאי אליבא דריה"ג, והרי בארנו דקוש' הגמ' היתה מבוססת על דעת חכמים דא"א לצמצם, וצ"ע.

והנראה פשוט בזה לבאר דכוונת הגמ' כמש"כ התוס' לבכורות יז ע"ב ד"ה אפשר ועוד מקומות, דקי"ל כריה"ג דאפשר לצמצם בידי אדם, ובידי שמים קי"ל דא"א לצמצם. ובביאור חילוק הדברים, ע"ש ברש"י ד"ה אפשר לצמצם בידי שמים וז"ל, כגון הך לידה ואע"ג דאין מקפידין בכך, עכ"ל. ובד"ה וכל שכן בידי אדם וז"ל, דמתכוונין לצמצם שום מדה או שום דבר דודאי אפשר לצמצם [לריה"ג], עכ"ל. והיינו, דלענין לידות ב' זכרים דחשיב בידי שמים דאין הקפדה לצמצם הלידות, קי"ל דליכא צמצום. מאידך, במקום דחשיב בידי אדם, שרוצים לצמצם המידה או ב' מאורעות בב"א, קי"ל כריה"ג דאפשר לצמצם. ותוס' בעצמם הקשו על דבריהם מסוגיין שמקשה דא"א לצמצם גבי איש ואשה שמגיעים לאותם ד"א בב"א, והרי זה בידי אדם והיינו צריכים לפסוק דאפשר לצמצם. ותו' וז"ל, ואפי' יהא הלכה כר' יוסי הגלילי מ"מ דוחק הוא להעמיד המשנה בכך שאין רגילות להיות הדבר מצומצם וסתמא לא כווננו בבת אחת לבא, עכ"ל. וע"ע בדבריהם לחולין (כח: ד"ה לפי) שכתבו עוד יותר בפירוש וז"ל, התם נמי הוי כבידי שמים דמסתמא לא כווננו לבא בבת אחת, עכ"ל. ולפ"ז לק"מ מסוגיין דחשיב כבידי שמים וא"א לצמצם. ומאידך, תירוצ' דרב כהנא במדידת ח' אמות מצומצמות חשיב כבידי אדם, שהרי זה דומה למש"כ רש"י

בכורות דמתכוונין לצמצם שום מדה או שום דבר דוודאי אפשר לצמצם. ולפ"ז מוכח מסוגיין כראיה חזקה לדברי התוס' דקי"ל דאפשר לצמצם דוקא בידי אדם ולא בידי שמים, ובזה ג"כ מיושב קוש' [ואח"כ מצאתי דכ"כ בחי' הפלאה בסוגיין].

והנה צ"ע במה שביאר רש"י בנקודת המח' בין חכמים לריה"ג, דנראה דהוא מח' במציאות אם אפשר שיצאו שני הזכרים בבת אחת. וכבר כתבו הראשונים בכמה דוכתי דבדרך כלל לא אמרינן דנחלקו רבותינו התנאים והאמוראים ז"ל בכה"ג, וכמש"כ הרמב"ן בחידושו למסכת חולין (מב). ע"פ הירושלמי, ע"ש. ובאמת גם צריכים להבין מש"כ רש"י בשיטת ריה"ג דאפשר לצמצם, דהרי אף אם לעיני בני אדם נראים בהשקפה ראשונה כאילו ב' מקרים מצומצמים הם, עכ"פ למעשה אם היינו מסתכלים ומעיינים היטב היינו מוצאים שאין הדברים כן, אלא בודאי אחד קדם לשני כדעת חכמים, רק דאין אנו מכירים איזה מהם קרה תחילה, וצ"ב.

והנה תנן בר"ה (כו:): וז"ל, שופר של ראש השנה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב ושתי חצוצרות מן הצדדין, שופר מאריך וחצוצרות מקצרות שמצות היום בשופר. ובתעניות בשל זכרים כפופין ופיהן מצופה כסף ושתי חצוצרות באמצע, שופר מקצר וחצוצרות מאריכות שמצות היום בחצוצרות, עכ"ל. ועיין בגמ' (כז). וז"ל, ושתי חצוצרות מן הצדדים: ותרי קלי מי משתמעי, והתניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע, לכך מאריך בשופר וכו' אלא תרתי קלי מחד גברא לא משתמעי, מתרי גברי משתמעי. ומתרי גברי מי משתמעי, והא תניא בתורה אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין, הא לא דמיא אלא לסיפא בהלל ובמגילה אפילו עשרה קורין, אלמא כיון דחביב יהיב דעתיה הכא נמי כיון דחביב יהיב דעתיה ושמע. אלא למה מאריך בשופר, לידע שמצות היום בשופר, עכ"ל.

וביסוד דין תרי קלי לא משתמעי, כתב רש"י בביאור הענין (ד"ה עשרה קורין) וז"ל, ועשרה קולות יש כאן שאי אפשר להם לצמצם דיבורם בתיבה אחת שלא יהא אחד לאחור ואחד לפנים, עכ"ל. ומבואר מדבריו שכדי לצאת דין קריאת התורה בעינן שישמע האדם קריאה אחת שאינה מעורבת עם קריאות אחרות. ומהא דאמרינן דאי אפשר לצמצם ממילא ב' קוראים אינם יכולים לכונן קריאותיהם לבת אחת ממש מתחילה ועד סוף ולכן השומע אינו יוצא ידי חובת הקריאה משום דאינו שומע קריאה אחת אלא נידון כב' קריאות נפרדות. ויוצא מסוגיין דה"ה לענין שופר, דהרי מבואר ברמב"ם (פ"א מהל' שופר) שדין שופר

לאו מצות תקיעה אלא מצות שמיעה דוקא,¹ ולפי רש"י, לא מיקרי שמיעה אלא בשמיעת קול אחד לבד בלי שום קולות אחרים שאינם חופפים זה את זה בדיוק, כלומר שאינם מצומצמים יחד עם אותו הקול.

ולכאורה צ"ע מסוגיא דבכורות, דהרי תלה רש"י את דין תרי קלי לא משתמעי בסוגיא דא"א לצמצם. ולפי זה, היה יוצא לפום ריהטא דלריה"ג אמרינן דתרי קלי משתמעי שהרי שיטתו בכל הש"ס היא דאפשר לצמצם, וא"כ מה בכך דאיכא ב' תוקעין בבת אחת או דיש עשרה קורין בתורה בבת אחת, הלא ע"פ דין יכולים הם לצמצם פעולותיהם להיות כב"א, וכתקיעה אחת בקולות מצומצמים, וכן להיות כקריאה אחת מצומצמת, וליכא חסרון בזה כלל. אמנם, פלא הוא דלא מצינו בכל הש"ס דלפי ריה"ג לא אמרינן כלל דתרי קלי לא משתמעי, וצ"ע.² והנוגע לענינו, עוד יותר קשה לפי מה שבארנו דע"פ פירוש רש"י לגיטין, מוכח מסוגיא דמחצה על מחצה דקי"ל כריה"ג דאפשר לצמצם בידי אדם. והרי בודאי הך דמתני' דר"ה בתקיעת שופר וחצוצרות ג"כ חשיבא כבידי אדם, וא"כ היה אפשר לצמצם הקולות. ולכן שוב צ"ע דברי רש"י לר"ה לעומת מש"כ רש"י בסוגיין.

והנה שמעתי פעם ממו"ר הרה"ג ר' מרדכי וויליג שליט"א דהיתה מרגלא בפומיה דרבו מו"ר הרה"ג ר' אהרן סאלאוויצ'יק זצ"ל, דאף דאיכא כמה מח' בש"ס דנראין כאילו הן מח' במציאות, באמת זה אינו; אלא ביאור הדבר שנחלקו הבעלי פלוגתא בשיעורים. ולמשל, עיין בגמ' נדרים (פז), והתניא מי שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלף וכמדומה שמת וקרע ואחר כך מת לא יצא ידי קריעה, אמר ר' שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא לא שנו אלא שמת לאחר כדי דיבור אבל בתוך כדי דיבור כדיבור דמי, עכ"ל. ובביאור דין זה, עיין מש"כ הר"ן (ד"ה אבל) וז"ל, שאע"פ שבשעה שקרע עדיין לא מת ולא הויה קריעה כלל כיון שמת תוך כדי דיבור כמאן דקרע השתא דמי כי קרע

¹ עיין דברי מרן הגר"ד זצ"ל בענין זה ע"פ דברי הרמב"ם ריש הל' שופר (ומנין המצות שם) – בית יצחק כא (תשמ"ט) עמ' 15; מסורה: חוברת ב (תשנ"ג) עמ' ט"ז, חוברת ז (תשנ"ב) עמ' י (הערה ב), חוברת י"ב (תשנ"ו) עמ' נ, ועוד. וע"ע בשו"ת הרמב"ם סימן קמב.

² ועיין ברש"י לזבחים (לח: בד"ה מאי לאו) דנראה דפסק רש"י דא"א לצמצם. ע"ע מש"כ שם (עג: בד"ה ובבת אחת) דמשמע קצת (ע"פ הגהות השטמ"ק) דס"ל דקי"ל דאפשר לצמצם, עכ"פ בידי אדם. ולקמן יתבאר בעזה"י דדבר זה לא מעלה או מוריד לענין דברינו במאמר זה.

נמי בטעות שהיה סבור שמת לו מת אחר א"נ הקים או הפר בטעות כיון שידע תוך כדי דבור מהני, עכ"ל. ולפום ריהטא, דין זה ופירושו הר"ן נראים תמוהים דאיך יעלה על הדעת שב' דברים שקרו כמה שניות זה אחר זה יהיו נחשבים "כמאן דקרע השתא דמי", הרי כבר עבר וקרע כמה שניות לפני המיתה.

אלא הביאור הוא דאף אם מבחינת שיעורים זמניים של בנ"א ב' דברים לא נחשבים כבת אחת אא"כ צמצמו באותו רגע ממש, אין הדבר כן בעיני הדין. אלא דשיעור הזמן הכי קצר בהלכה הוא שיעור של תכ"ד שהוא שיעור של כמה שניות, וממילא כל מה שקורה במשך אלו השניות נחשבים כאילו קרו בבת אחת ע"פ דין. וכע"ז נמי מצינו בגמ' מכות (ו). בענין הא דמאה עדים מצטרפים לכת א' וז"ל, אמר רבא והוא שהעידו כולם בתוך כדי דיבור. אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא מכדי תוך כדי דיבור היכי דמי כדי שאילת תלמיד לרב, מאה טובא הוו. אמר ליה כל חד וחד בתוך כדי דיבור של חבירו, עכ"ל. והביאור כנ"ל, דתכ"ד הוא שיעור זמן צירוף בהלכה שכל הנאמר במשך שיעור זמן זה נידון כאילו נאמר בבת אחת, אף דבמציאות בודאי אינו כן.³ ובאמת התם הוי חידוש טפי, דמועיל שיעור תכ"ד גם לצרף דברים שלא היו בתכ"ד זה לזה כלל, ואעפ"כ כולם כבת אחת נחשבים. זאת ועוד, כתבו התוס' בשבועות (לב. בד"ה בתוך) בשם הר"י וז"ל, דכיון שהעיד זה תוך כדי דיבור של ראשון חשיב כאילו שניהם העידו בבת אחת בצמצום, עכ"ל.

ולכאורה ע"פ הנ"ל פשוט להבין דעת ר' יוסי הגלילי. בודאי גם הוא מודה למציאות הנ"ל דע"פ עיון היטב ב' דברים הנראים מצומצמים באמת הופיעו בזה אחר זה. אכן, לא ניתנה תורה למלאכי השרת וכל הדינים קבועים כפי הנראה לעיני בני אדם (כגון מש"כ הפוסקים לענין שרצים שלא נראים לעיניים וכדו') ואין לדיין אלא מה שענינו רואות – ולכן ע"פ דין באמת אפשר לצמצם. אכן בסוגיא דבכורות, אם נראה לעינינו דב' זכרים יצאו בבת אחת, ידעינן דבמציאות אין כאן אלא בכור אחד והיינו צריכים לדון רק א' מהם כבכור, שהרי פשוט דרק א' מהם פטר רחם אמו והלא דין בכור תלוי בפטר רחם דוקא [עיין בזה לקמן]. אלא דזהו יסוד חידושא דקרא דהזכרים לה' במשנה שם לפי ר' יוסי הגלילי (וכפי המבואר להדיא ברש"י ט. ד"ה הזכרים, בשלמא) דילפינן מדרשה זו ששניהם יכולים להיות קדושים בככור בהמה טהורה שחזרה

³ וסמוכין ליסוד הגרא"ס וצ"ל מצאתי בתוס' ע"ז (סז: ד"ה ואידך), ועיין.

לכללא דאפשר לצמצם (עיין היטב בגמ' שם דלפי ר' ירמיה, חילוק זה מוכח ממה דשאני פטר חמור, ע"ש). וכמו בדין תכ"ד מצינו דשיעור צמצום וצירוף לא בעי צמצום ממש במציאות והשיעור הכי קטן לקביעת כת עדות וכדו' תלוי בכמה שניות של תכ"ד – ה"ה בניד"ד דהשיעור הכי קטן לקביעת פטר רחם (לכה"פ בבכור בהמה טהורה) כולל כל מה דנראה לעיני הרואה כבת אחת ע"פ קרא דהזכרים לה'.

ובודאי החכמים מודים ליסוד הנ"ל, אלא דס"ל דכיון שידעינן דודאי לא היו שתי הלידות בצמצום ממש ורק א' מהם פטר הרחם, בע"כ צריכים לדון כאו"א כספק בכור, ולא דרשינן הזכרים לה'. ומה דאמרינן דלא ניתנה תורה למלאכי השרת והכל לפי ראות עיני הדיין, אין זה אלא לענין שיעורים ומדידות וכדו', וכמש"כ האחרונים בענין קביעת שיעורי ריבוע בתפילין מהל"מ וכדומה, שהכל תלוי לפי הנראה לעיני בני אדם. ובאמת מבואר כן להדיא בש"ס וכלשון הגמ' בבכורות (יז: וז"ל, דרחמנא אמר עביד ובכל היכי דמצית למיעבד ניחא ליה, עכ"ל. אבל שאני ניד"ד דצמצום – דלא דרשינן קרא דהזכרים לה' – ובצמצום ב' מאורעות לא אזלינן כפי ראות עיני בני"א.

ובזה מיושב מה שהקשינו על דברי רש"י לבכורות בביאור המח' לענין צמצום דבאמת אין כוונתו לפרש דהוי מח' במציאות דכ"ע מודו לגבי עצם המציאות כאן. אלא נחלקו לענין דין צמצום בפטר רחם, אי דיינינן ליה כיצאו שניהם כא' כפי הנראה לעיניים (ע"פ קרא דהזכרים לה'), או דאזלינן בתר ספק במציאות דידן.⁴ ובאמת מוכח הכי בסוגיא שם מיניה וביה וכמו

⁴ וכל זה אליבא דשיטת רש"י בסוגיא דבכורות דסברי רבנן דא"א לצמצם היינו דבמציאות לא יתכן שיהיה צמצום גמור, וכן נראה דעת הרמב"ם בפהמ"ש (יז), וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ה מהל' בכורות ה"א וז"ל, "רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים, אפילו יצאו שני ראשיהן כאחד אי אפשר שלא קדם אחד, הואיל ואין ידוע אי זה מהם יצא ראשון הכהן נוטל את הכחוש והשני ספק בכור, עכ"ל. וכן פסק המחבר ביו"ד (סימן שיח סעיף א), וע"ע בפ"ט מהל' רוצח ושמירת נפש ה"ח.

אולם, מצינו שיטה אחרת בבעלי התוס' (הובאה בכמה מקומות בש"ס, בכורות יז: עירובין ו, חולין כח: דס"ל דשיטת רבנן דא"א לצמצם היינו דבאמת יתכן צמצום גמור, אלא דלעולם לא יוכלו בני אדם לאמוד הדבר אם היה צמצום או לא, וכ"כ מהרי"ט אלגזי על המשנה בפ"ב שם (ס"ס יט). ולפום ריהטא, גם לפ"ז אפשר דחסרון דתרי קלי היינו דא"א לצמצם, ונימא דלעולם אף אם באמת אפשר שהקולות היו בצמצום, מידי ספק לעולם לא נפקי. וע"ע

שמצאתי אח"כ בספר שערי חיים למסכת גיטין להגר"ח שמואלביץ זצ"ל (סימן כא ס"ק ד) וז"ל, ונראה דהך כללא דתכ"ד הו"ל כאחת, לאו בכל דוכתא מהני. דהנה בבכורות (ט.) אמרינן דבהמה שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שניהם כאחת דלחכמים דא"א לצמצם רק אחד מהם לכהן. ותמה הרש"ש שם דהא עכ"פ נולד אחד בתכ"ד לחבירו וא"כ הו"ל כאילו נולדו כאחד וליקדשו תרווייהו. ונראה פשוט דהתם אף אי נימא דחשיב דתרווייהו נולדו כאחד, מ"מ סו"ס רק הראשון פטר את הרחם ולא השני, וכשנולד השני כבר נפטר רחמה, ומציאות זו א"א לדינא דתכ"ד כדיבור דמי להכחישה, ונמצא דהו"ל כנולדו שניהם בב"א ורק הראשון פטר הרחם, ולפיכך רק הראשון קדוש. ועד"ז נראה במקדש שתי אחיות בזו אחר זו וקידושי שניה הן תכ"ד לראשונה, דאינו נידון כמקדש כאחת, מ"מ קידושי שניה קידושי ערוה ניהו, וקידושי ראשונה קידושי מותרת, ולפיכך קידושי ראשונה חיילי ודשניה בטלי (ובמל"מ לא כ"כ) עכ"ל, ע"ע בדבריו שם.⁵

ולפ"ז גם מיושב מה שהקשינו על מש"כ רש"י לר"ה, דבאמת גם לפי ר' יוסי הגלילי דס"ל בכל הש"ס דאפשר לצמצם, אין אדם יוצא בשמיעת ב' שופרות בבת אחת. והיינו, דכמו שבעינן פטר רחם דוקא לדין בכור, י"ל דה"ה הכא בשופר בעינן שמיעת חפצא אחת של קול. וכתב רש"י דבמציאות א"א ליצור חפצא אחת של קול ע"י ב' תוקעים – כמו שבמציאות, גם ביצאו ב' בב"א באמת רק א' מהם הוא פטר חמור. ואף דע"פ ההלכה היה אפשר לומר דמבחינת קביעות זמן התקיעות נחשבות כמכוונות זו לזו, מ"מ במציאות א"א "שלא יהא אחד לאחור ואחד לפנים", כמש"כ רש"י – ולכן במציאות חסר כאן בדין שמיעת קול שופר. וכן עפ"ד של הגר"ח זצ"ל, ק"ו דלא מהני תכ"ד כאן דאף אי נימא דמצד הדין שניהם תקעו בבת אחת, במציאות אין כאן קול אחד ויחיד [עיין לקמן בזה], והכל ניחא. ולא דמי לדיני עדות (וכדו') דהתם אין הקפידא אלא בצירוף, שתהיינה העדויות מצורפות לעדות א' בבת אחת כדי להחשב ככת א', אבל לא בעינן קול אחד מתוך פיהם של העדים, ופשוט. ובזה מיושב ג"כ מה שהקשינו מרש"י בסוגיין, דבאמת קי"ל דאפשר לצמצם בידי אדם כגון במודד

בבית יצחק יח (תשמ"ו) במאמרו של הרה"ג ר' יד. בלייך שליט"א, עמ' 5 (בנתיבות ההלכה ח"א עמ' קס) ובשערי מור"ר הרה"ג ר' מאיר טברסקי שליט"א לפ"ג דר"ה שתח"י, ואכמ"ל.

⁵ ע"ע מאמר ידידי הרב יעקב ששון שליט"א, קול צבי (חוברת יא).

ח' אמות מצומצמות, ושאני שופר שגם מצד אפשר לצמצם בידי אדם – מ"מ דין מציאות דקול אחת ליכא.

ונראה לומר דאולי הוציא רש"י ענין זה דבעי חפצא אחת של קול דוקא ממה דאיתא בגמ' ר"ה שם דתוקע לתוך הבור פוסל את קול התקיעה הכשרה מצד עירבוב קלא. עוד סמוכין לכך, עיין מש"כ הר"ן לפסחים (ד. בדפי הרי"ף ד"ה ותו איכא) וז"ל, י"ל שלפי שבמגילה יש פיסוק אותיות שצריך לשמוע אותן תקנו ברכתה על קריאתה ללמוד שלא בקול בלבד הוא יוצא אלא בשמיעת קריאתה אבל בשופר אין לשון תקיעה מוכיח פיסוק קולות יותר משמיעה, מיסוד רבותי' הצרפתים והרמב"ן ז"ל בליקוטים, עכ"ל. והנראה בכוונתו שבמגילה לא סגי במה שנכנס קול הקורא לתוך אזניו לחוד, אלא דין קריאת מגילה אף דנתקיימה ע"י שומע כעונה, טעונה שמיעה מבוררות ומפוסקת לקיים בה דין פיסוק אותיות. ומשמע דבאמת לא שנא שופר וגם בשופר בעינן שמיעת פיסוק קולות ולא סגי בקול הברה לחוד, ורק דלא תקנו ברכת המצוה בלשון תקיעה משום דלא מרויחים בזה משמעות של פיסוק קולות כבמגילה. וזה נראה ע"ד מש"כ ברש"י, דחלות שם שמיעה תלויה בשמיעת קול אחד מבוררת ומפוסקת, ואולי א"א להיות כך אלא ע"י צמצום הקולות. ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר, ועדיין צ"ת.⁶

⁶ ע"ע מאמרינו בענינים אלו, בית יצחק (כרך לח).